

Tập vẫn sẽ theo đuổi “Trung Hoa Mộng” bất chấp sự trở lại của Donald Trump

Nguồn: Katsuji Nakazawa, “Xi Jinping to keep chasing Chinese dream despite Donald Trump’s return,” Nikkei Asia, 14/11/2024

Biên dịch: Nguyễn Thị Kim Phụng

18/11/2024

Chính Tập, chứ không phải Trump, là người đã bắt đầu quá trình phân tách đang tăng tốc giữa Mỹ và Trung Quốc.

Đó là màn mở đầu cho vòng đấu thứ hai giữa Tập Cận Bình và Donald Trump.

Tập, chủ tịch nước và tổng bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc, đã gửi điện chúc mừng tới Tổng thống đắc cử Mỹ Trump ngay sau khi Đảng Cộng hòa được bầu trở lại Nhà Trắng vào ngày 05/11.

Vào tháng 1 tới, Trump sẽ chính thức tuyên thệ nhậm chức nhiệm kỳ bốn năm thứ hai, và ông dường như đã sẵn sàng gia tăng sự cạnh tranh giữa Mỹ với Trung Quốc, vốn đã bắt đầu từ nhiệm kỳ đầu tiên của ông.

Theo người phát ngôn Bộ Ngoại giao Trung Quốc, trong thông điệp gửi Trump, nhà lãnh đạo Trung Quốc đã khẳng định “lịch sử cho chúng ta thấy rằng cả Trung Quốc và Mỹ đều có lợi khi hợp tác và thua thiệt khi đối đầu.”

Nhưng người phát ngôn này đã phủ nhận thông tin của truyền thông Mỹ, rằng Tập đã gọi điện cho Trump để chúc mừng chiến thắng của ông trong cuộc bầu cử tổng thống Mỹ.

Tập lên nắm quyền lãnh đạo đảng kể từ tháng 11/2012. Khi vòng đầu tiên của cuộc đối đầu Tập-Trump bắt đầu cách đây khoảng tám năm, Tập đã nhanh chóng củng cố quyền lực của mình ngay từ nhiệm kỳ 5 năm đầu tiên với tư cách là lãnh đạo tối cao của Trung Quốc.

Một trung tâm mua sắm gần như trống rỗng ở Bắc Kinh, tượng trưng cho tình hình khó khăn mà nền kinh tế Trung Quốc đang phải đối mặt vào năm 2024. (Ảnh của Mizuho Miyazaki)

Ông cũng đang tìm cách nâng cao hơn nữa vị thế chính trị của mình ở quê nhà. Vào thời điểm đó, mọi thứ dường như diễn ra rất suôn sẻ.

Tập thực sự đã đạt được một địa vị đặc biệt, đưa ông lên ngang hàng với Mao Trạch Đông, người sáng lập “Trung Quốc mới” hay Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, và Đặng Tiểu Bình, người khởi xướng và thúc đẩy “cải cách và mở cửa.”

Hội nghị trung ương sáu của Ban Chấp hành Trung ương đảng khóa 18, kết thúc vào ngày 27/10/2016, đã định vị Tập là “hạt nhân” của đảng. Chưa đầy hai tuần sau, Trump giành chiến thắng trong lần tranh cử tổng thống đầu tiên của mình.

Lúc ấy, người Trung Quốc xem Trump, một ông trùm kinh doanh, là “một thương gia” và nghĩ rằng sẽ dễ đối phó với ông hơn là với Hillary Clinton, đối thủ Dân chủ của ông trong cuộc bầu cử. Lý do là vì Clinton có lập trường cứng rắn đối với Bắc Kinh về vấn đề nhân quyền và dân chủ.

Khi Trump đánh bại Clinton, Trung Quốc nói chung, và cá nhân Tập nói riêng, đã mong đợi một quan hệ thuận lợi hơn với Mỹ.

Trong tám năm kể từ đó đến nay, Tập đã mất đi một phần quyền lực của mình. Sự sùng bái cá nhân được xây dựng xung quanh ông trong đảng hiện đang có dấu hiệu suy yếu, và nền kinh tế Trung Quốc cũng đang khó khăn.

Quan niệm phổ biến cho rằng chính sách Trung Quốc của Trump, vốn đã giáng một đòn nặng vào kinh tế Trung Quốc, là nguyên nhân dẫn đến sự phân tách giữa Mỹ và Trung Quốc. Ngay cả ở Trung Quốc, nhiều người cũng tin rằng nguyên nhân gốc rễ của phân tách nằm ở chính sách Trung Quốc của Trump.

Nhưng sự thật là quá trình phân tách này đã được Trung Quốc phát động từ rất lâu trước nhiệm kỳ tổng thống đầu tiên của Trump. Chính sách Trung Quốc nổi bật của Trump chỉ làm cho phân tách trở nên rõ ràng hơn và đẩy nhanh tốc độ của nó.

Tập đã đưa ra một nhận xét quan trọng dẫn đến quá trình phân tách cách đây 12 năm, trong đại hội đảng toàn quốc lần thứ 18 vào tháng 11/2012, ngay trước khi ông được bầu làm tổng bí thư đảng.

Khi đó, Phó Chủ tịch Tập đã cảnh báo trong đại hội rằng nền kinh tế Trung Quốc đang bị Mỹ “khống chế” và cam kết sẽ khắc phục tình hình.

Tập đã đưa ra lời cảnh báo của mình một cách bí mật và không chính thức. Nhưng đó là vào thời đại của người tiền nhiệm của ông, Hồ Cẩm Đào, khi các cuộc thảo luận về những vấn đề nhạy cảm vẫn có thể diễn ra, miễn là chúng chỉ được tổ chức trong nội bộ đảng. Tuy nhiên, nhận xét “bị khống chế” của Tập đã bị rò rỉ và lan truyền rộng rãi.

Như đã cam kết vào tháng 11/2012, Tập bắt đầu hành động để dần làm suy yếu ảnh hưởng mạnh mẽ của Mỹ đối với nền kinh tế Trung Quốc và cuối cùng là hiện thực hóa “Trung Hoa Mộng” – trở thành quốc gia hùng mạnh nhất thế giới.

Tập tham dự phiên họp bế mạc Đại hội Đại biểu Toàn quốc lần thứ 19 tại Đại lễ đường Nhân dân ở Bắc Kinh năm 2017, khi ông gần như đảm bảo rằng mình có thể giữ chức chủ tịch Trung Quốc trong suốt quãng đời còn lại. (Ảnh của Akira Kodaka)

Sau khi trở thành lãnh đạo tối cao của Trung Quốc, Tập đã bắt đầu theo đuổi tự chủ về kinh tế và bá quyền công nghệ rõ ràng hơn mong đợi. Những tham vọng này đã nhận được sự chú ý mới trong bối cảnh cuộc thương chiến Mỹ-Trung dưới thời chính quyền Trump đầu tiên.

Tại đại hội đảng toàn quốc lần thứ 19 năm 2017, Tập cũng tuyên bố Trung Quốc “về cơ bản sẽ hiện thực hóa hiện đại hóa xã hội chủ nghĩa vào năm 2035,” đưa mục tiêu hiện đại hóa của Trung Quốc gần hơn khoảng 15 năm.

Trước đó, Trung Quốc từng đặt mục tiêu đến năm 2049 – kỷ niệm 100 năm ngày thành lập nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa – sẽ bắt kịp và vượt qua Mỹ về mặt quân sự và kinh tế.

Lo ngại trước mục tiêu đầy tham vọng của Trung Quốc vào năm 2035, chính quyền Trump bắt đầu phản công, như được thể hiện qua cuộc thương chiến với Trung Quốc.

Việc đặt ra mục tiêu hiện thực hóa Trung Hoa Mộng vào năm 2035 cũng có ý nghĩa chính trị quan trọng. Nó hàm ý rằng Tập sẽ tiếp tục nắm quyền cho đến tận những năm 2030.

Sau khi mục tiêu năm 2035 được đặt ra vào năm 2017, nhiệm kỳ kéo dài của Tập, không chỉ sau đại hội đảng toàn quốc lần thứ 20 vào năm 2022 mà còn sau đại hội đảng toàn quốc lần thứ 21 vào năm 2027, bắt đầu được xem như một sự đã rồi.

Chỉ vài tháng sau khi mục tiêu năm 2035 được đặt ra tại đại hội đảng toàn quốc lần thứ 19, Tập cũng đã thúc đẩy việc sửa đổi hiến pháp để cho phép chủ tịch nước phục vụ hơn hai nhiệm kỳ năm năm. Quyết định sửa đổi bất ngờ này đã mở đường cho Tập giữ chức chủ tịch nước trọn đời.

Ngoài ra, còn một diễn biến quan trọng khác liên quan đến việc phân tách tại đại hội đảng toàn quốc lần thứ 19 năm 2017.

“Khái niệm an ninh quốc gia toàn diện” đã được ghi vào điều lệ của đảng, theo đó làm rõ rằng an ninh quốc gia được ưu tiên hơn kinh tế. Và vì thế, luật pháp liên quan đến an ninh quốc gia đã được tăng cường đáng kể.

Ở Trung Quốc, thuật ngữ “an ninh” bao gồm nhiều mối quan tâm, trong đó có an ninh chế độ. Trung Quốc vẫn cảnh giác với một cuộc cách mạng màu, ám chỉ các cuộc biểu tình dân chủ hóa từng lan rộng khắp Liên Xô cũ và các quốc gia khác vào đầu thế kỷ 21, khiến một số chế độ độc tài lâu đời bị lật đổ. Nhiều phong trào biểu tình trong số này được đặt tên theo màu sắc hoặc các loài hoa.

Khi Tập nhắc đến an ninh quốc gia, ông ấy muốn nói rằng mình có ý định dập tắt mọi phong trào như vậy ngay từ đầu.

Nhà nước an ninh của Tập đã gây áp lực rất lớn lên các công ty tư nhân tại Trung Quốc. Bốn năm trước, đợt chào bán công khai lần đầu của Ant Group – công ty con trong mảng tài chính của Alibaba Group Holding – đã đột nhiên bị hoãn lại. Thị trường suy đoán rằng đó là vì nhà sáng lập Alibaba, Jack Ma, đã đưa ra một nhận xét chỉ trích các cơ quan tài chính của Trung Quốc.

Nhà nước an ninh của Tập đã gây áp lực rất lớn lên các công ty tư nhân như Ant Group của Jack Ma, công ty con trong mảng tài chính của Alibaba Group Holding. © Reuters

Tập, hiện 71 tuổi, là người có ý chí mạnh mẽ và cứng rắn. Ông thường có xu hướng kiên định đi theo một số chính sách nhất định, bất kể chúng tác động thế nào đến nền kinh tế Trung Quốc.

Tuy nhiên, bối cảnh cho quan điểm của Tập – rằng nền kinh tế Trung Quốc đang bị Mỹ “khống chế” – đã thay đổi rất nhiều kể từ khi vị chủ tịch này lần đầu bày tỏ cảm giác khủng hoảng cách đây 12 năm.

Phân tách Mỹ-Trung đang diễn ra với tốc độ nhanh hơn nhiều so với dự kiến. Trong quá trình đó, dòng đầu tư trực tiếp nước ngoài từ thế giới tự do đổ về Trung Quốc, do Mỹ dẫn đầu, đã có xu hướng giảm.

Trump sẽ trở lại Nhà Trắng vào tháng 1. Trong chiến dịch tranh cử của mình, ông đã tuyên bố sẽ áp mức thuế nhập khẩu lên tới 60% đối với hàng hóa Trung Quốc. Ông đã từng áp thuế cao đối với hàng nhập khẩu từ Trung Quốc trong nhiệm kỳ tổng thống đầu tiên của mình, gây ra một cuộc chiến thuế quan ăn miếng trả miếng giữa hai nước.

Khi ông tái đắc cử tổng thống sau hai tháng nữa, Trump sẽ thấy nền kinh tế Trung Quốc đang trong tình trạng khó khăn, hoàn toàn khác so với sức mạnh của nó hồi năm 2017, khi nhiệm kỳ bốn năm đầu tiên của Trump bắt đầu. Tuy nhiên, bất chấp lời đe dọa về thuế quan của Trump, việc từ bỏ một Trung Quốc tự lực cánh sinh không phải là một lựa chọn đối với Tập.

Hơn nữa, vì quá trình phân tách diễn ra nhanh hơn nhiều so với dự kiến nên khả năng Trung Quốc vượt qua Mỹ về mặt kinh tế vào năm 2035 đã giảm đáng kể.

Tập vẫn không có lựa chọn nào khác ngoài việc phải dốc toàn lực hướng tới mục tiêu năm 2035. Nếu ông không thực hiện được Trung Hoa Mộng, thì người ta sẽ đặt ra câu hỏi liệu ông có thể kéo dài thời gian cầm quyền của mình đến sau năm 2027, khi đại hội đảng toàn quốc lần thứ 21 được tổ chức, hay không.

Chính quyền Trump thứ hai, sẽ kéo dài đến tháng 1/2029, đặt ra một rào cản lớn bên ngoài đối với Tập và thời hạn năm 2035 của ông. Do đó, chủ tịch Trung Quốc đang chuẩn bị cho sự trở lại của “thương gia” khó lường.

Katsuji Nakazawa là nhà báo và biên tập viên cấp cao của Nikkei, hiện sinh sống tại Tokyo. Ông đã dành bảy năm làm phóng viên thường trú ở Trung Quốc và sau đó trở thành trưởng văn phòng Trung Quốc. Ông đã nhận Giải Nhà báo Quốc tế Vaughn-Ueda năm 2014.

<https://nghienquoc.org/2024/11/18/tap-van-se-theo-duoi-trung-hoa-mong-bat-chap-su-tro-lai-cua-donald-trump/>